

Anmeldelser

Kai Curry-Lindahl: Fåglar över land och hav (243 sider, 68 farvefotos, 56 kort). Bonniers, Stockholm 1975. Pris Skr. 170,00.

Denne bog i stort format hører til dem, man uden tøven kan kalde et pragtværk. Forlaget har anstrengt sig for, at bogen skal fremtræde indbydende og lækker, og det er til fulde lykkedes. Skønt man i vore dage er vant til gode billeder, så må disse farvefotos siges at være noget af et kup; alle enestående skarpe, smukke i farverne og perfekt reproduceret, en samling billeder fra hele verden af stor skønhed. De mange kort, som også er smukt lavet, er hentet fra en mængde videnskabelige afhandlinger, hvoraf flere nu er klassikere i trækfugleforskningen. Visse af kortene er dog forældede og burde have været udeladt eller suppleret med nyere data.

Undertitlen »En global oversigt av fåglarnes flyttning« er ambitiøs, men det lykkes faktisk forfatteren at komme hele kompasset rundt og fortælle om fugletræk i alle verdensdele, såvel over land som over vand. Sidstnævnte hører forresten til bogens mest interessante kapitler, med mange spændende nyheder om havfugletræk.

Forfatteren er et kendt navn i international ornithologi, vidt berejst og med erfaringer fra alle verdensdele, men især hans 20 års iagttagelser fra Afrika kommer bogen til gode. Kapitlet om de afrikanske fugles træk hører til de mest læseværdige og bringer interessante detaljer fra et område, hvor der netop i disse år sker en vældig udvikling.

Et af de længste kapitler handler om den nordlige halvkugles fugletræk til troperne. Forfatteren har valgt at gennemgå arterne fra en ende af, og det bliver til flere hundrede ialt. Det er svært at se meningen med denne monotone opremsning. Resultatet bliver i bedste fald overfladisk, men desuden er der adskillige fejl i kapitlet, f. eks. overraskende mange i afsnittet om de palæarktiske fugles træk til Afrika. Det ville nok have været en bedre idé at trække nogle få karakteristiske arter frem og give dem en grundigere behandling.

Selv for en ikke-svensk læser forekommer sproget ualmindelig tungt og knudret. Dertil kommer, at forfatteren nærmest har en mani for svære ord, også i helt banale sætninger, hvor sådanne ord er fuldkommen unødvendige. Undertiden er det svært at få øje på meningen: »Förmodligen har många miljöfaktorer under utvecklingens gång påverkat och utformat de komplexa fysiologiska processer och inresekretoriska mekanismer som synes vara integrerade med så oerhört viktiga skeden i en fågels årscykel som flyttning och förplantning... Mycket tyder på att dessa förändringar och därmed förknippade beteenden och funktioner hos en flyttfågel utgör uttryck för en automatisk inre

(endogen) rytm, som av selektionen utvecklats och synkroniserats med yttre miljöfaktorer«.

En anden svaghed ved teksten er den meget løse disposition. Dette medfører bl. a., at Curry-Lindahl irriterende ofte gentager sig selv. Visse oplysninger læser man op til 20 gange i bogen, og det gør læsningen til noget af en prøvelse. Også et andet forhold virker irriterende. Forfatteren henviser naturligt nok til den righoldige litteratur om trækfugleforskning, men gang på gang bliver læseren ladet i stikken med udsagn af følgende type: »... dette understøttes af forsker A's resultater, men på den anden side må vi ikke glemme, at forsker B er kommet til det modsatte resultat«. Punktum. Intet forsøg på at rede trådene ud for den desorienterede læser.

Teksten vrimler med upræcise og direkte tvivlsomme formuleringer som f. eks.: »Fåglarnes flyttning och därmed snabba spridningsförmåga samt deras flexibilitet i tid och rum har också gynnat artbildningen« — og lidt længere fremme: »Selektionen bidrog till fågelflyttningens utveckling och mönster, en process som uppenbarligen gynnade många arter och i sin tur medförde en snabb differentiering med återföljande artbildning«. Mon det virkelig kan være forfatterens mening? Det forekommer ref., at det modsatte er mere sandsynligt.

Det er klart, at man ikke kan diskutere fugletrækets opståen uden at komme ind på udviklingslæren. Formodentlig besidder Curry-Lindahl i virkeligheden et grundigere kendskab til evolutionslæren, end det han demonstrerer i denne bog; han indskrænker sig i hvert fald til brugen af to begreber, nemlig 'selektionen' og 'den naturlige udvælgelse' (uden dog at forklare os forskellen på dem). Disse to begreber strøg gavmildt ud mangfoldige steder i bogen, ofte som en slags trylleformulærer. Han forsømmer således ingen lejlighed til at fortælle, at når en fugl trækker sydpå om vinteren, så er det for at »mindre selektionstrykket«, og hvis den ikke gjorde det, skulle den nok blive slået ud af »den naturlige udvælgelse«. Det er jo så sandt som det er sagt, men temaet gentages til ulidelighed, og det ville have været rart, hvis forfatteren — bare en gang imellem — ville fortælle lidt om, hvilke faktorer, der opererer i de enkelte tilfælde. Det lykkes heller ikke forfatteren at forklare Bergmanns regel tilfredsstillende. Salomonsens efterhånden klassiske eksempel med Stor Præstekrave, hvor de nordlige populationer er de mindste men *trækfugle*, mens de sydlige er de største men *standfugle* (det originale kort vises i bogen), beskrives som en undtagelse fra reglen: »Förklaringen till denna paradox är att söka i de ekologiska förhållanden i de tropiska vinterkvarteren där en mindre kroppsytta utgör en fördel medan förhållandet är tvärtom i nordliga områden. Detta är den s. k. Bergmanns regel, enligt vilken kroppsstorleken hos nordliga raser av en art brukar vara större än hos sydliga raser av samma art... Exemplet visar att i detta fall har tropikmiljön haft större effekt på större strandpiparens anatomi än den arktiska miljön«. Ville det ikke have været enklere at forklare, at hvis en arts forskellige populationer skal testes m.h.t. Bergmanns regel, så skal

populationerne måles på deres respektive opholdssteder i vinterhalvåret. Så passer reglen for både stand- og trækfugle; det gjorde allerede Hemming-sen opmærksom på for 25 år siden.

Forfatteren er med god grund imponeret af trækfuglenes præstationer, men en gang imellem er hans beundring lidt overdreven: »Flyttfåglar, särskilt långflyttande arter, blir på ett helt annat sätt än stationära djur utsatta för flera helt olika miljöers selektionstryck... Det förefaller som om ett sådant drastiskt miljöskifte som att flytta från Ishavskustens tundra till en sjöstrand på ekvatorn skulle kräva en total fysiologisk, biologisk (!), ekologisk och etologisk omställning hos en fågelart«. Her må det være på sin plads at erindre om, at trækfuglen samtidig unddrager sig en række nok så alvorlige selektionstryk, som standfuglen skal leve med vinteren igennem.

Af ovenstående eksempler fra bogen er det forhåbentlig fremgået, at der er meget at kritisere i teksten, som helt åbenbart ikke er ordentligt gennemarbejdet. Bedst er Curry-Lindahl, når han fortæller om sine mange iagttagelser af fugle i forskellige dele af verden, naturligvis først og fremmest Afrika. Desværre udgør disse afsnit kun en mindre del af teksten. For den læser, der i forvejen er fortrolig med andre større værker om samme emne (f. eks. Dorst, Moreau, Salomonsen, Schüz), er udbyttet derfor begrænset. Men billederne er pragtfulde og kan nydes af alle.

BPN

Tommy Dybbro: Nye danske fugle, indvandret de sidste 25 år. 95 sider, illustreret med tegninger og akvareller af Jon Fjeldså. Rhodos, 1975. Pris kr. 48,00.

Som koordinator af det nu fuldførte Atlas projekt har Tommy Dybbro haft en enestående mulighed for at følge, hvordan det står til med de fuglearter, der de sidste 25 år er indvandret eller er i færd med at indvandre i Danmark. Vi får nu resultaterne at vide i denne smukke lille bog, der fortæller hver enkelt arts indvandringshistorie.

Teksten er velskrevet og flydende, og den kan læses af enhver, også dem uden biologiske forudsætninger; øjensynlig er bogen især beregnet for disse læsere.

Efter en kort indledning, hvor der i populære vendinger gøres rede for de faktorer, der betinger en indvandring, behandles hver art for sig. Forfatteren har klogeligt sondret mellem de fast etablerede (14 arter) og de endnu uregelmæssige (5 arter). Man kan altid diskutere, hvornår en art er fast etableret som ynglefugl, men i forordet har Dybbro selv defineret denne kategori som arter »der hvert år yngler med mindst nogle få par i landet«. Efter denne klare definition kan der nok rejses tvivl om nogle af de 14 arter. Teksten om Pungmejsen berettiger ikke til en placering blandt de 14; den burde henvises til de uregelmæssige. Endvidere er teksten uklar for arterne Lille Flagspætte, Vindrossel og Vandstær, måske også Knarand. Gruppen af uregel-

mæssige indeholder Bjergand, Hvinand, Sorthovedet Måge, Savisanger og Karmindepop. Foruden ovennævnte tvivlsomme fra første kategori kunne man måske her også nævne Biæder, selv om den første gang fandtes ynglende i 1948.

Bogen afsluttes med en kort omtale af nogle arter, som forfatteren anser for sandsynlige som fremtidige danske ynglefugle. Listen omfatter arterne Sangsvane, Sort Glente, Aftenfalk, Fyrremejse, Flodsanger, Lundsanger, og på lidt længere sigt: Dværgfalk, Alm. Kjove, Triel, Pomeransfugl, Cettisanger og Hortulan. Optimisme er en dyd, og man kan da kun håbe, at forfatteren får ret i disse forudsigelser.

Jon Fjeldså's akvareller og tegninger fortjener at fremhæves. Uden dem var bogen ikke blevet den æstetiske nydelse, som den er. Foruden en sikker hånd ved karakteriseringen af hver enkelt art, har Fjeldså formået at vise mange af fuglene i utraditionelle situationer, hvilket giver bogen en særlig friskhed. Fjeldså's ekspertise på dununger kommer også bogen til gode.

Bogen kan varmt anbefales alle, der interesserer sig for udviklingen i den danske fuglefauna.

BPN

Finn Salomonsen: Fuglene i menneskenes land — tingmissat kalátldlit-nunanē (127 sider i stort format, 30 udbredelseskort og 30 tegninger af Jens Rosing). Det grønlandske Forlag, Godthåb 1974. Pris kr. 68,00.

En række ugentlige foredrag i Grønlands Radio af Finn Salomonsen i sommerhalvåret 1974, er her udgivet som essays om 30 grønlandske fugle, hver illustreret med helsidestegninger i den grønlandske kunstner Jens Rosing's karakteristiske streg. Hver art er tillige forsynet med kort over yngleudbredelsen i Grønland, og som en naturlig følge af at foredragene holdtes både på grønlandsk og dansk, er bogen som noget nyt og meget glædeligt udgivet på begge sprog. Teksten er som altid af Salomonsen velskrevet, indlevende og informativ. Der beskrives hver uge en typisk grønlandsk fugl, med noget karakteristisk for årstiden og artens øvrige forekomst og liv året igennem. Af tegningerne springer især Ravn, Havlitparret og Fjeldryperne i øjnene som meget fint ramte. Teksten og tegningerne giver sammen en smuk helhed og en meget fin og følsom introduktion til de grønlandske fugle og den fascinerende grønlandske natur.

Hans Meltofte

John A. Burton (red.): Ugler fra hele verden (206 pp., talrige fotos, tegninger og kort i farve, enkelte tabeller). Lademann, København 1975. Pris: 268 kr.

Der findes ca. 130 uglearter i verden og denne bog omtaler dem alle. Selv *Phodilus prigoginei* der kun er kendt i ét eksemplar (fra Congo) er medtaget.

Udseende, udbredelse og levevis, sidste for så vidt den er kendt, omtales for alle arterne. Mange arter er afbildet gennem gode farvefotos. Af de arter, hvoraf gode fotos ikke har foreligget, er der i stedet gode tegninger i stort format, således at alle arter er afbildede. Ligeledes er alle arters udbredelse vist på tydelige kort. Udover artsgennemgangen, der fylder størstedelen af bogen, er der kapitler om uglernes anatomi og fysiologi, om deres plads i menneskets kulturhistorie, om deres bevarelse og endelig om gylp; det sidste med et udmærket farvefoto, der viser gylp af nogle af de almindelige nord-europæiske ugler.

Teksten, der er skrevet af en række — især engelske — forskere, er populær og letlæst, men samtidigt fagligt korrekt. Enkelte af fotografierne har en uheldig farvebalance, men som helhed er illustrationerne smukke, og bevirker — sammen med opsætningen og det glittede papir — at bogen gør et meget tiltalende indtryk. Bogen er udmærket oversat.

Dette er ikke bogen for den, der ønsker detaljeret viden om en enkelt uglear, men for den der er generelt interesseret i ugler, eller ønsker en kortfattet oversigt over alverdens ugler, eller måske bare vil glæde sig over en smuk fuglebog, kan den anbefales. (Hvis man da har økonomien i orden, for prisen er alt for høj. Den engelske udgave, som yderligere har et kapitel om stemmer, koster kun 110,50 kr.).

Bogen findes i DOF's bibliotek.

JD

Lars Svensson: Identification Guide to European Passerines. Second, revised edition. 184 sider, talrige figurer. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm 1975. Pris kr. 67,20.

Der er kommet en ny, revideret og forøget udgave af Svenssons »Identification Guide«. Til ydre fremtoning er 2. udgaven alarmerende orange-rød og skulle derfor — til forskel fra den velcamouflerede 1. udgave — være let at genfinde i naturen efter bortfald på ringmærkningsrunden.

Der er kommet nogle nye arter og racer med i den nye udgave: Toplettet Lærke *Melanocorypha bimaculata*, Citronvipstjert *Motacilla citreola*, Menetries Sanger *Sylvia mystacea*, Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis* og Sibirisk Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata maura*. Selv om Svensson helgarderer sig og selv gør opmærksom på arts- og raceudvalgets ufuldkommenhed, synes jeg godt, han kunne have inkluderet yderligere følgende: Halsbåndsallike *Corvus monedula soemmerringii*, Isabellatornskade *Lanius collurio (cristatus) isabellinus*, Brun Fluesnapper *Muscicapa latirostris* — sidstnævnte især efter Nisbets afvisning af samtlige europæiske forekomster — nogle af de sjældne drosler, samt ikke mindst vor jyske specialitet Lille Gråsken *Carduelis flammea cabaret*, som jeg ovenikøbet har plaget ham om at medtage.

Mange af de tidligere behandlede arter har fået ny tekst tilføjet og en del er ligefrem revideret mere omfattende. Bagest i bogen findes en 9 sider lang

litteraturliste, der også indeholder andre arter end spurvefugle.

Bogen er (som sædvanlig) fremragende, og det er nok nødvendigt at anskaffe sig 2. udgaven, selv om man har 1. udgaven — i hvert fald for folk der ringmærker mange forskellige arter. Bogen er iøvrigt ikke blot tiltænkt ringmærkere, men anbefales også til brug for undersøgelser af skind på museum (hvis man ellers kan blive lukket ind sldt et sted). Desuden kan den udpræget bruges af mere kræsne småfugle-kiggere til arts- race- og alders/kønsbestemmelse. Mange i-hånden ken detegn kan jo uden større vanskelighed forlænges ud i felten.

Rabøl

Urs N. Glutz von Blotzheim (udgiver), samme, Kurt M. Bauer og Einhard Bezzel (bearbejdere): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4 (Falconiformes). 943 pp., 128 tekstfig., 3 farvetavler. — Frankfurt am Main, Akad. Verlagsgesellschaft, 1971. Pris: 338,00 kr.

Samme: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 5 (Galliformes und Gruiformes.) — Sammesteds 1973 (700 pp., 100 tekstfig., 5 farvetavler). Pris: kr. 295,45.

Samme: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 6 (Charadriiformes, 1. Teil). (840 pp., 109 tekstfig., 7 farvetavler). — Wiesbaden, Akad. Verlagsgesellschaft, 1975. Pris: kr. 508,75.

Dette banebrydende storværk begyndte at udkomme for omkring 10 år siden, og 1. bind blev anmeldt i DOFT 1966, 60: 203-204, mens de to næste bind blev refereret i DOFT 1973, 67: 73. I de mellemliggende fire år er ikke mindre end tre nye bind udkommet, hvorved man er ved at nå at behandle halvdelen af Mellemeuropas fuglearter. Hvis alle arter skal behandles lige omhyggeligt, hvilket man må håbe, vil værket omfatte mindst 13-14 bind.

Af de nye bind omfatter bind 4 alle de mellem-europæiske rovfugle, der ligesom arterne i de foregående bind behandles rent monografisk, med Vandrefalken som den mest detaljeret beskrevne (på 53 sider), mens de sjældne gæster i området naturligvis er behandlet noget mere summarisk, Jagtfalken således på 18 sider. Det vrimler med tekstfigurer, der er fremragende tegnet, de fleste visende flugtbilleder, men også fjergenerationer, udbredelseskort, m.m. I den systematiske behandling noterer man, at den grønlandske Havørn (underarten *groenlandicus*) ikke bliver anerkendt, hvilket forklares temmelig indgående. Alligevel er referenten ikke enig i konklusionerne. Farvetavlerne viser dragter hos Musvågen, hos Dværgeørnen og hos Aftenfalken.

Bind 5 omfatter hønsefugle, vandhøns, traner og trapper, færre arter end i de øvrige bind og derfor en lidt mindre (og også billigere) bog. Alligevel er der næsten 50 sider om Jagtfasanen, 40 om Ager-

hønen og kun lidt mindre om Hjærpen. Tekstfigurerne viser i høj grad adfærdsformer, aggressivitet, parring og diverse andre adfærdsformer, desuden også fjerbilleder til brug for bestemmelsen. De 5 farvetavler viser kyllinger af forskellige hønsefugle, hoveder af stenhøns, underarter af Jagtfasanen (haner), dragter af unge og gamle rørvagtler, og kyllinger af forskellige vandhøns.

Endelig i bind 6, hvor papiret er sværere og mere slidstærkt, findes første del af den store Vademågefugleorden, af hvilken de fleste vadefugle behandles, med den Almindelige Ryle som den fyldestgørende (55 sider). Man må nok regne med, at denne orden vil fylde tre hele bind, da så mange velundersøgte arter hører til denne gruppe. Af dette binds tekstfigurer fremstiller de fleste adfærdsformer af forskellig art, fremragende tegnet, desuden kort m.v. De 7 farvetavler forestiller hoveder af præstekrave-arter, asiatiske præstekraver, dununger af præstekraver og hjejler, Bairdsryle og Dværgryle o.a. rylearter, skulderfjer af forskellige rylearter, Stribet Ryle o.a. rylearter, samt Kærløbebens dragter.

Dette værk indeholder i realiteten alt, hvad der vedrører de pågældende arter, således at fremstillingen af de enkelte arter nærmest må betragtes som monografier, fuldstændige, omhyggelige og fejlfrie. Det er beundringsværdigt, at forfatterne har været i stand til at beherske dette enorme stof, og at de øjensynligt kender hele den relevante litteratur om disse emner. Det er et på alle måder fremragende værk, der da også alle vegne er blevet rost til skyerne, og også her vil blive værdsat efter for tjeneste. De tre bind, som er refereret her, indeholder omkring 2200 sider, hvilket gør en omtale af enkeltheder umulig, men man kan roligt gå ud fra, at alt er medtaget og er vurderet rigtigt.

Skal man endelig fremkomme med kritik, må det udelukkende dreje sig om værkets høje pris, der for de nævnte tre bind er langt over 1000 kr. For overhovedet at få et værk af denne kvalitet udgivet, kræves imidlertid i vore dage mange penge, og på denne baggrund må man sige, at prisen er rimelig. Tilmed er håndbogens udgivelse finansielt støttet af »Schweiz. Nationalfonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung«, ellers var det blevet endnu dyrere. Man kan roligt tilføje, at det for tiden ikke ville have været muligt at få trykt sådan en bog her i landet uden at prisen blev tredoblet.

F. Salomonsen

Gerhard Thielcke: *Hilfe für Wasservögel.* (Vogelkundliche Bibliothek, Band 2); 68 sider, 41 figurer og fotografier. Kilda-Verlag, Greven 1975. Pris: DM 13,80.

Fuglebeskyttelsesbestræbelserne i Vesttyskland intensiveres i disse år i takt med, at de økologiske tømmermænd fra efterkrigsårenes »Wirtschaftswunder« melder sig i form af en forarmet og forurennet natur med et på mange områder svindende fugleliv. Forfatteren er formand for den nationale sektion af International Council for Bird Preserva-

tion, der i Vesttyskland yder en meget aktiv indsats på det nationale plan.

Som overalt i Mellemuropa er det de våde områders fugleliv, det er gået hårdest ud over, og bogen rummer dels en kortfattet dokumentation af de fugtige biotopers fugleliv, og dels en række målrettede og konstruktive forslag til, hvordan man kan hjælpe vandfuglene ved at skabe og restaurere småsøer, moser, oversvømmede enge m.v.

I bogens første 2/3 redegøres kortfattet for, hvordan de enkelte arters bestande registreres og tælles, de forskellige typer af fugtige områder og deres yngle- og trækfugleliv, og årsager til tilbagegangen belyses med eksempler, der især bygger på sydtyske forhold. Endvidere gives en fortegnelse over fugtige områder af national og international betydning for fuglelivet.

I den sidste 1/3 af bogen gives en række generelle råd og vejledninger i, hvorledes man kan anlægge damme og småsøer og om mulighederne for at regulere vandstanden så der opnås en optimal fuglebestand. Eksemplerne er illustreret med klare, skematiske tegninger og fotografier. Endelig gives særlige råd til, hvordan man bygger redepladser til 4 arter, der nu alle er kommet på Vesttysklands Røde Liste, nemlig Fjordternen, Isfuglen, Digesvalen og Vandstæren.

Bogen henvender sig til et bredt publikum, og teksten er da også til tider meget kortfattet og generel. Der kompenseres herfor ved en meget fyldig litteraturliste med ca. 200 referencer. Lay-out er tiltalende og illustrationsmaterialet synes velvalgt. Bogen fortjener en dansk pendant.

Hans Skotte Møller

Paul Müller: *Aspects of Zoogeography.* — (VIII + 208 pp., 110 tekstfig.) W. Junk, Haag, 1974. Pris: 35 Gylden.

Zoogeografi er en disciplin, som har til formål at forklare dyrearternes udbredelse, dennes struktur, funktion og historie. I virkeligheden er det et mægtigt emne, og der er i de senere år udkommet ikke så få zoogeografiske håndbøger, af Reinig, Udvardy, de Lattin, Darlington, og mange andre. Denne nye bog, skrevet af den kendte zoogeograf, Prof. P. Müller ved Saarbrücken Universitet, dækker kun en del af emnet, idet hovedvægten er lagt på biomerne, d.v.s. biosfærens makrostruktur, især disses betydning for udbredelsen og dennes dynamik (f. eks. ændringer i udbredelsen). Der skildres de enkelte biomer, især ørken-, regnskov-, steppe-, savanne-, og mangrovebiomerne, men gives meget lidt plads til den arktiske og alpine biom (tundra og borealbiomerne), hvilket er beklageligt for en skandinav. Også de marine biomer og de ferske vande er nærmest behandlet i forbifarten, mens der er gået meget i dybden ved mange andre undersøgelser, bl. a. om byernes økosystemer, som kommer til at spille en stadig større rolle. Et begreb, som Müller har arbejdet meget med selv, og som han kalder »dispersal centre« (spredningscenter) begrebet, er detaljeret skildret. Dermed forstås de centrer,

d.v.s. refugier, som faunaen efter klimændringer (eller efter istiderne) spredte sig ud fra, og som især er blevet undersøgt i Sydamerika og Afrika. Müllers tidligere bog om dette emne («The Dispersal Centres of Terrestrial Vertebrates in the Neotropical Realm», *Biogeographica*, vol. 2, 1973) har været banebrydende. Dette system svarer nogenlunde til læren om faunatyperne, som mange vil kende under deres studium af danske fugle.

Der er mange nyheder og interessante tanker i denne bog, som anbefales enhver, der ønsker at vide mere om fugles og pattedyrs udbredelse og de problemer, der er knyttet dertil.

F. Salomonsen

Desmond Nethersole-Thompson: *Pine Crossbills. A Scottish contribution*. T. & A. D. Poyser, Berkhamsted, 1975. 256 sider. En dobbelt farvetavle. 16 tavler med sort/hvide fotos. 7 sider med sonogrammer. Tegninger af Donald Watson. Pris: £ 5,00.

Tidligere har forf. skrevet monografier over Hvidklire (1951), Snespurv (1966) og Pomeransfugl (1973). De to førstnævnte er anmeldt i D.O.F.T. Denne gang er den skotske Korsnæb genstand for en indgående behandling, og hele tiden sammenlignes dens biologi med de øvrige arters og racers. Forf. betragter den som en race af Stor Korsnæb — oven i købet som nominatformen. Andre har ment, at den var en race af Lille Korsnæb. Den skotske ornitholog A. Knox, som i 1973 skrev disputats om dette emne, støtter derimod Finn Salomonsens formodning om, at det drejer sig om en selvstændig art (*Loxia scotica* Hartert).

Teksten er delt op i 18 kapitler, af hvilke de 7 behandler den interessante ynglebiologi. Tydeligvis yngler *scotica* senere på året end Lille Korsnæb i Danmark, hvilket sandsynligvis står i forbindelse med, at den lever af frø af skovfyr, som modner lidt senere end granfrø. Derefter følger 5 tillæg med korsnæbtaxonomi af A. Knox, dagbogsnotater over redeiagttagelser, korsnæbbenes snyltere m.m. Inden det afsluttende index findes hele 17 tabeller med skematisk opstillinger af talmateriale og oversigter.

Forf. har et udmærket kendskab til den skandinaviske, finske og ikke mindst de senere års vigtige russiske litteratur, som citeres flittigt, men en del litteratur ikke mindst fransk og tysk synes at være ukendt for forf. Trods dette kan den fine monografi anbefales enhver ornitholog, som interesserer sig for arternes biologi. Den er skrevet på en fornuftig og spændende måde. 3. kapitel (The Crossbill Hunters) beretter bl. a. om tidligere tiders ubehåmmede ægindsamling. Man får overalt i bogen et indtryk af, at mange sider af korsnæbbenes biologi endnu ikke lader sig forklare, men den er et vigtigt bidrag til at belyse mange af problemerne. Det er det vigtigste arbejde over korsnæb, siden Ludlow Griscoms monografi udkom i 1937.

E. Torp Pedersen

A. M. Lysaght: *The book of birds. Five centuries of bird illustration*. (208 sider). Phaidon Press, London 1975. Pris indb. kr. 353,75.

Bogen indeholder 142 illustrationer, heraf 40 i farver. Det er gengivelser hovedsageligt fra trykte bøger, men også fra gamle publicerede manuskripter. Materialet er indsamlet fra en lang række navngivne biblioteker samt zoologiske museer og kunstmuseer.

Såvel i kvalitet som i tid er der et stort spænd i dette smukke værk. Således er der gengivet et af Maria Sibylla Merian's meget smukke arbejder. Hun levede fra 1647 til 1717, var født i Tyskland, men så på en rejse til Holland en samling insekter, der i den grad betog hende, at hun i 1699 drog til Surinam, hvor hun i to år forskede og illustrerede dyrelivet. Her er det en Moskusand, der er gengivet, men i øvrigt kendes hendes illustrationer fra Tuxen's bog Amazonas, der udkom i 1972.

En forbløffende naivitet ses ofte hos tidlige illustratører og kommer bl. a. til udtryk hos Konrad von Megenburg (1309 - 74) i hans værk *Das Buch der Natur*, der udkom i 1475 og bestod af træsnit. Man forbavses ligeledes over en Hærfugl, der med sine gale proportioner er ganske grotesk, men udvalget i naturhistoriske håndbøger var næppe stort i 1750 i Frankrig, hvor den indgik som illustration i værket *Histoire Naturelle des Oiseaux*.

Gode er George Raper's *Kookaburra* fra 1788, Østlig Turteldue malet af John Reeves, der levede 1774 - 1856. Dokumentariske illustrationer fra kaptajn Cook's 2. antarktiske ekspedition, hvor George Forster i vinteren 1772 - 73 bl. a. har malet to her gavnlige blade med Rempingvin og Sydpetrel.

Af klassikere skal nævnes Audubon's »Blue Jay« og Gould's *Chimborazian Hill-Star* og *Quetzal*. Der er flere skønne blade af R. Bowdler Sharpe, hvis minutøse og afballancerede illustrationer man desværre ikke ofte ser gengivet.

D.G. Elliot fra 1835 - 1915 er repræsenteret med et par af hans meget livfulde fasanillustrationer, og den gamle japanske mester Hokusai (1760 - 1849) har også fundet vej til denne bog med to par studieblade.

Hvem der bør have førsteprisen blandt de mange repræsenterede kunstnere er svært at afgøre. Gould er den, der har flest illustrationer med, og det er næppe tilfældigt. Man savner et par repræsentanter fra den nutidige fuglebogsillustration, f. eks. Green, Henry m. fl., men selv uden dem er det en fantastisk bog, der præsenterer en for illustrationskunsten på godt og ondt gennem næsten 800 år. Der er afgjort mest af det gode, hvilket bl. a. forlaget kan takkes for, idet der er kælet for udgivelsen i såvel papirkvalitet som farvetryk.

O. Geertz-Hansen

James Ferguson-Lees, Quentin Hockliffe, Ko Zweres (ed.): *A Guide to Bird-Watching in Europe* (333 sider, kort af Edgar Holloway, fugletegninger af H.J. Slijper). The Bodley Head, London m.m., 1975. Pris £ 3.95.

Bogen er en vejledning for ornithologer på rejser i de lande, som »Europas fugle« dækker; den kan på en måde opfattes som et teknisk supplement til denne bog. Teksten er delt op i 25 kapitler om de forskellige landområder. Den er skrevet af 18 forfattere, hvoraf en væsentlig del, men ikke alle, behandler deres hjemland. Således er den sydlige del af Balkan omtalt af Nisbet (U.K.) og Norge, Finland og Danmark af Curry-Lindahl (Sverige). For Danmarks vedkommende har resultatet været mindre tilfredsstillende. Der angives forældede og derfor forkerte institutionsadresser; Søborg »and« Utterslev Mose ved »Brømsøj« nævnes som to lokaliteter, og »Tommerby« (= Tømmerby) Kirke ligger ikke ved hovedvej 11, men ved vejen gennem Hannæs. Også andre danske stednavne har man fået galt i halsen, og som dansk skovfugl nævnes bl. a. Hærflugten.

Island og Færøerne er godt beskrevet af Arni Waag, og det samme gælder adskillige af de øvrige afsnit. Benelux-landene er behandlet af Ko Zweres, og Ferguson-Lees har taget sig af Bulgarien og Storbritanien. Kanaløerne har et særligt kapitel af den lokale E.D.H. Johnson, og Korsika er af den franske bearbejder »afstået« til den italienske. Bag i bogen findes en skematisk opstilling på 17 dobbeltsider over de europæiske fugles status i 31 områder, udtrykt ved 12 symboler, som gennemgående giver god vejledning, men hist og her kan man nok have ramt ved siden af.

B. Løppenthin

Juan Antonio Fernández: *Doñana, Spain's Wildlife Wilderness*, med forord af Peter Scott. (253 sider). Collins, London 1975. Pris indb. kr. 139,25.

Doñana er et 50.000 ha stort område i Guadalquivir's delta, der takket være Verdens Naturfondens økonomiske indsats blev etableret som reservat i 1965. Reservatet ligger på træktruten Europa-Afrika og er raste- eller overvintringsområde for meget store antal fugle, dog mest arter med behov for sump- eller søområder.

Bogen giver i tekst og billeder en historisk-folkloristisk og zoologisk orientering. Hvad angår det zoologiske er hovedvægten naturligvis lagt på fuglene. Forfatteren nævner to zoologiske »juveler« fra området, og disse to har da også fået et helt kapitel hver. Det drejer sig om Pardellosen, der er yderst fåtallig i sydøst og sydvest Europa men som i Doñana har fundet et fristed, og her findes i dag en pæn bestand. Den anden er den stærkt truede spanske race af Kejserørnen, der ligeledes yngler i Doñana, oven i købet med en stabil bestand på 12 par. Med en reproduktionshastighed på 0,75 unge pr. par pr. år vil denne ørn forhåbentlig få den fred der er nødvendig for at redde den meget lille totalbestand på ca. 50 par. Såvel de to ovennævnte »juveler« som talrige andre arter er smukt illustreret med farvefotografier.

Bogen slutter med en fortegnelse over samtlige hvirveldyr, der er truffet i området, med bemærkninger om deres hyppighed og eventuelle årstidstilknævning. Bagest findes en omfattende bibliografi.

O. Geertz-Hansen